TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20717
Tarih : 21.10.2026

51743

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın ***Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy*** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzük 'ün 96'ncı ve 99'uncu Maddeleri gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

Öznur Bartin
Hakkâri Milletvekili

Kürt müziği, yalnızca estetik bir ifade alanı değil; dilin, toplumsal hafızanın, sözlü tarihin, kolektif kimliğin ve kuşaklar arası aktarımın temel taşıyıcılarından biridir. Bu nedenle bir eserin melodisinin, sözlerinin veya köken bilgisinin değiştirilmesi; kaynak halkın veya halkların görünmez kılınmasıyla sonuçlandığında, mesele yalnızca müzik piyasası ya da telif uyuşmazlığı olmaktan çıkar ve kültürel haklar, eşit yurttaşlık, tarihsel adalet ve kamusal hafıza alanlarını ilgilendirir.

Rûdaw'ın 20 Ekim 2026 tarihli haberinde, Diyarbakırlı müzikolog Veysi Varlı'nın 1988'den bu yana yürüttüğü araştırmalarda 28 bin eseri incelediği ve bunların 4.971'inin Türkçeleştirilerek kaynak belirtilmeden yayımlandığını tespit ettiği aktarılmıştır. Varlı, özellikle Kürtçe eserlerin melodilerinin farklı sözlerle yeniden seslendirildiğini; bazı eserlerin başka dillerde de yorumlandığını ve kökenlerinin kayıtlarda belirtilmediğini söylemektedir. Araştırmasında Diyarbakır, Urfa, Antep, Maraş ve Tunceli yörelerine ait eserlerin farklı adlarla kaydedildiğine, bazılarının Kerkük türküsü olarak tanıtıldığına; Celal Güzelses repertuvarındaki kimi eserler ile Hasan Zirek'in eserleri dâhil bazı parçaların Türkçeleştirildiğine dikkat çekmektedir. Varlı, Süryanice, Ermenice, Arapça ve Farsça yorumları da anarak, bir eserin farklı dilde icrası ile kökeninin gizlenmesinin ayrı meseleler olduğunu vurgulamaktadır.

Bu iddialar, öncelikle uzman müzikologlar, arşivciler, dil araştırmacıları, hukukçular ve ilgili kültürel toplulukların temsilcilerinden oluşan bağımsız ve çoğulcu bir kurul tarafından incelenmelidir. Kurul; nota, makam, ritim, ölçü, dans biçimi, söz varyantları, tarihli kayıtlar, plak ve kasetler, radyo arşivleri, derleme defterleri, kişisel koleksiyonlar ve sözlü tanıklıkları karşılaştırmalı biçimde değerlendirmelidir. Bulgular, yöntem ve belirsizlikleriyle birlikte kamuya açık bir envanterde yayımlanmalı; her eser için kaynak, bilinen icracılar, kayıt geçmişi, olası hak sahipleri ve itiraz yolları gösterilmelidir.

Kültürel hegemonya, bir kültürün üretim ve temsil imkânlarının diğer kültürlerin katkılarını görünmezleştirecek biçimde düzenlenmesiyle güçlenir. Kürtçe eserlerin kaynakları belirtilmeden başka bir dilde kayda geçirilmesi iddiaları, bu tarihsel bağlam içinde araştırılmalıdır; fakat her örneğin özgül kanıtları ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde eser sahipliği, icracı hakları, bağlantılı haklar ve kullanım izinleri somut olaya göre incelenmeli; hukuken mümkün hâllerde kayıt bilgilerinin düzeltilmesi, kaynak topluluğun ve derleyicinin belirtilmesi, yanlış atıfların giderilmesi, gelirlerin hak sahiplerine ulaştırılması ve etkili başvuru yolları sağlanmalıdır. Anonim veya ortak miras niteliğindeki eserlerde ise bireysel mülkiyet iddiasıyla topluluğun kültürel katkısı birbirinden ayrılmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde arşivlerin korunması ve erişime açılması; Adalet Bakanlığınca hak arama yollarının değerlendirilmesi, Millî Eğitim Bakanlığınca müzik ve kültür eğitiminde çoğulcu, kaynak gösteren bir yaklaşımın geliştirilmesi gereklidir. Amaç, geçmişe ilişkin tartışmayı yeni bir dışlama alanına çevirmek değil; kanıta dayalı araştırma, şeffaf kayıt, adil telif ve eşit kültürel temsil ilkelerini kurumsallaştırmaktır. Meclis, Veysi Varlı'nın bulgularını ve diğer araştırmaları bağımsız incelemeye tabi tutmalı; sonuçları doğrultusunda gerekli idari, hukuki ve kültürel adımların atılmasını sağlamalıdır. Kürt müziğinin tarihsel katkılarının doğru biçimde tanınması, kaynakların iadesi ve kültürel asimilasyon uygulamalarının son bulması, demokratik toplumun kültürel çoğulculuğunun yükümlülüğüdür.

Kültürel haklara ilişkin uluslararası ilkeler de halkların kendi kültürel miraslarını yaşatma, aktarma ve görünür kılma imkânlarının korunmasını esas alır. Bu çerçevede devletin görevi, bir kültürel anlatıyı diğerine üstün kılmak değil; araştırma özgürlüğünü, eşit erişimi ve ayrımcılıktan korunmayı güvence altına almaktır. Kamu destekli yayınlarda ve arşiv kataloglarında kaynak bilgisinin bulunması, dijitalleştirilen kayıtların açıklayıcı üst veriyle sunulması ve farklı dillerdeki varyantların karşılaştırılabilmesi önemlidir. Araştırmaya konu eserlerin sahipliği belirlenemediğinde de bu belirsizlik açıkça kaydedilmeli; eserler gelişigüzel biçimde tek bir ulusal kimliğe mal edilmemelidir. Süreç, ilgili sanatçıların ve toplulukların katılımına, erişilebilir başvuru usullerine ve düzenli ilerleme raporlarına dayanmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Müzikolog Veysi Varlı'nın 28 bin eseri incelediği ve bunlardan 4.971'inin Türkçeleştirilerek kaynak belirtilmeden yayımlandığını tespit ettiği yönündeki açıklamaları Bakanlığınızın bilgisine ulaşmış mıdır? Ulaşmışsa iddiaların incelenmesi için hangi işlemler başlatılmıştır?
2. Kürtçe eserlerin melodilerinin farklı sözlerle kaydedilmesi, eserlerin kökenlerinin belirtilmemesi ve farklı yörelere ait parçaların başka kültürel aidiyetlerle tanıtılması iddialarını araştırmak üzere bağımsız, disiplinler arası ve çoğulcu bir uzman komisyonu kurulması planlanmakta mıdır?
3. Bakanlığınıza bağlı kütüphane, müze, nota koleksiyonu, ses arşivi ve diğer kültürel envanterlerde Kürt müziğine ait eserler hangi dil, yöre, kaynak, derleyici ve icracı bilgileriyle kayıt altına alınmaktadır? Bu verilerin ayrıntılı dökümü mevcut mudur?
4. TRT ve diğer kamu kurumlarının arşivlerinde bulunan, Kürtçe kaynaklara dayandığı ileri sürülen eserlerin ilk kayıtları, derleme tarihleri, söz varyantları ve kaynak kişileri üzerinde karşılaştırmalı bir inceleme yapılması için ilgili kurumlarla ortak çalışma yürütülecek midir?

5. Diyarbakır, Urfa, Antep, Maraş ve Tunceli yörelerine ait olduğu belirtilen eserlerin farklı adlarla veya farklı kültürel kökenlerle kaydedildiği iddialarını incelemek üzere yöre araştırmacıları, yerel sanatçılar ve kültürel toplulukların temsilcileri sürece dâhil edilecek midir?
6. Hasan Zirek'in eserleri ve Celal Güzelses repertuvarındaki bazı parçalar hakkında dile getirilen köken ve kaynak gösterme iddiaları, özgün kayıtlar ve arşiv belgeleri üzerinden araştırılacak mıdır? Bu incelemelerin takvimi nedir?
7. Eserlerin kökeni veya hak sahipliği doğrulandığında, kamuya açık katalogların düzeltilmesi, kaynak dilin ve kültürel aidiyetin belirtilmesi, yanlış atıfların giderilmesi ve ilgili tarafların itirazlarının değerlendirilmesi için hangi idari mekanizmalar işletilecektir?
8. Anonim halk müziği repertuvarı ile belirli sanatçıların eserleri arasındaki ayrımı gözeterek, eser sahiplerinin, icracıların, derleyicilerin ve kaynak halkların haklarını koruyacak bir inceleme ve uzlaşma mekanizması kurulması düşünülmekte midir?
9. Kürt müziğine ait tarihî ses kayıtlarının korunması, dijitalleştirilmesi, erişilebilir hâle getirilmesi ve Kürtçe özgün kaynak bilgilerinin kataloglarda görünür kılınması için ayrılmış bir bütçe veya yürütülen bir proje bulunmakta mıdır?
10. Kürt müziğinin tarihsel kökenlerinin araştırılması, kültürel asimilasyon iddialarının kanıta dayalı biçimde incelenmesi ve doğrulanan hak ihlallerinin giderilmesi amacıyla bir eylem planı hazırlanacak mıdır? Hazırlanacaksa takvim, bütçe, sorumlu birimler ve kamuoyuna raporlama yöntemi ne olacaktır?